

Стаднік Н.В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти та методик
природничо-математичних дисциплін

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У СВОЇЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто переваги організації проектної діяльності її структуру та етапи. Розкрито особливості підготовки вчителів до використання проектної технології в початковій школі.

Ключові слова: проектна діяльність, проектна технологія, етапи проектної технології.

Постановка проблеми. Підготовка вчителів як цілеспрямований процес організований у системі педагогічної освіти має певну технологію. Правильна організована проектна діяльність є дієвим засобом активізації мислення, поштовхом для активного розвитку самостійної пошукової діяльності учня початкової школи. Тому постає проблема підготовки вчителя до вик даної технології. Зміст підготовки вчителів до організації проектної діяльності складається із теоретичного, методичного та практичного засвоєння її основ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел показує, що особливе місце у педагогічній літературі займає проблема постановки етапів проектної діяльності. Дана проблема знайшла своє відображення у роботах Т.Б. Башинської, І.М. Бухтіярової, В.В. Гузеєва, О.І. Мащенко, О.М. Пехоти, А.С. Сиденко та інших.

Особливості поетапного здійснення проектної діяльності при підготовці студентів до її впровадження висвітлюють у своїх дисертаційних дослідженнях М.В. Елькін, С.О. Избаш, М.Л. Пелагейченко.

Психологічні особливості дітей різного шкільного віку, які зайняті проектною діяльністю, висвітлюється в працях Н. Матяш, Е. Полат, С. Яшук та інших. Вони акцентували увагу на різні підходи до виконання проектів серед дітей різного віку [2; 5; 7].

Мета статті. Дослідити сучасний стан проблеми підготовки вчителів до використання проектної діяльності в початковій школі, розкрити особливості даної технології, виявити її корисні якості в розвитку особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу статті. Проектна діяльність – це особливий вид інтелектуальної діяльності, характерними рисами якої є самостійний пошук необхідної інформації, її творче перетворення в матеріалізований продукт (виріб, сценарій, плакат, реферат, стендову доповідь, мультимедійну презентацію тощо).

Серед переваг організації проектної діяльності слід зазначити такі:

- урізноманітнення дозвілля та задоволення інтересів дітей у сферах науки техніки, мистецтва, спорту тощо.
- формування шкільного колективу, розвиток дружніх, творчих стосунків між учнями;
- охоплення проектною діяльністю багатой кількості дітей, які мають спільні інтереси;
- залучення до проектної діяльності батьківської громадськості, налагодження співпраці дорослих і дітей;
- виховування важливих якостей учнів як взаємодія, взаємодопомога, самовдосконалення, самореалізація та інші;
- активізування активності, творчості, цілеспрямованості, наполегливості учнів;
- сприяння формуванню вміння учнів самостійно працювати для вирішення актуальних значущих проблем;
- розвиток інтелектуальних здібностей, смаків, інтересів;
- удосконалення відповідальності учнів за власну роботу, вміння планувати, цілеспрямовано, наполегливо працювати, приймати самостійні рішення та оцінювати результати своєї діяльності тощо.

У ході підготовки вчителів до організації проектної діяльності слід урахувати знання майбутніх педагогів про особливості виконання учнівських проектів із дітьми, яке має свої певні особливості. Серед них слід зазначити:

- різний ступінь розвитку дослідницької та пошукової роботи,
- різний рівень розвитку виконання самостійних творчих завдань
- неоднаковий ступінь розвитку вмінь працювати із джерелами інформації, обробляти їх

- робити висновки, узагальнення
- доводити і відстоювати власні думки
- приймати рішення тощо.

На думку Г.К. Бабаєвої, Л.О. Пастухової процес проектування як технологія являє собою низку послідовних кроків: цілепокладання, структурування діяльності, самоосвітній пошук і вибір засобів проектування, рефлексія діяльності, аналіз і оцінка результату [1, 4].

Систему взаємодій вчителя та учнів на різних етапах виконання проекту розробили Т.М. Давиденко, Т.І. Шамова. Вони розподіляли проектну діяльність на п'ять етапів:

- розробка проектного завдання;
- формування проектних творчих груп;
- визначення підтем в певній темі;
- підготовка матеріалів до здійснення дослідницької діяльності;
- визначення форм представлення підсумків проектної діяльності, оформлення результатів, рефлексія [8, 3].

Інші дослідники, такі як Н.М. Нікітіна, О.М. Железнякова, М.О. Петухов, виділяли сім етапів проектної діяльності:

- формулювання проблеми;
- організація творчих груп;
- планування роботи над проектом;
- пошук і збір інформації;
- аналіз інформації;
- оформлення і представлення проекту;
- аналіз і оцінка результатів роботи над проектом [8, 3].

Аналізуючи різні підходи до класифікації етапів проектної діяльності Е.Полат виділяє три основні етапи проектної технології, наведені на Схемі 1.

Схема 1. Основні етапи позаурочної проектної діяльності (за Е. Полат).

Аналізуючи дану схему, можна виділити наступні особливості.

На **підготовчому етапі** здійснення проектної діяльності учні вчать організовувати діяльність учнів під керівництвом вчителя, виконуючи практичні завдання та отримуючи теоретичні, методичні та практичні знання, вміння, навички проектної роботи. Першим кроком реалізації проекту на підготовчому етапі є визначається тема майбутнього проекту.

Технологія вибору теми майбутнього проекту подається нами на схемі 2.

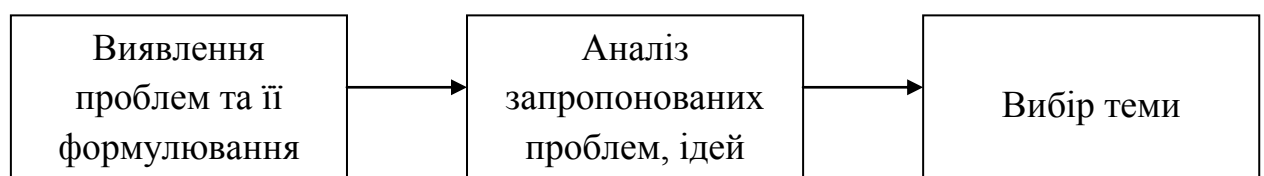

Схема 2. Технологія вибору теми позаурочного проекту.

Темою проекту може стати: об'єкт, дослідження, проблема, справа.

Об'єкт – це насамперед предмет проекту (сутність, річ, реалія), він самостійно обирається учнями. Керівник навчання активізує розумову діяльність учасників проектної діяльності.

Дослідження – обраний об'єкт треба дослідити у певному напрямку. Вчителі формулюють запитання: що ми хочемо дізнатися про цей об'єкт? Це запитання зазначає наступну дослідницьку діяльність групи (чи пори, особи). Вся робота носить пізнавальний, дослідницький характер.

Проблема – вона ставиться із обраного об'єкту чи ситуації, з якими пов'язана проблема. Потрібно дослідити – чим учасники навчання незадоволені, що їм заважає, що хотілось би покращити. Досліджується питання відношення інших людей до проблеми. Тема зазначає зміст подальшої діяльності: проблема → сутність → аспекти проблеми → варіанти рішення.

Справа – це конкретне діло, захід, яке буде корисним і цікавим для учасників. Така справа не потребує дослідження. Вся робота творчого, організаційного характеру.

Наступним кроком у підготовчому етапі є *визначення мети та формулювання завдань* проекту. Метою проекту має бути його кінцевий результат. Тому визначивши проблему та вибравши тему проекту, учасники формулюють ключове, тематичні та змістовні запитання, які допомагають визначити мету та завдання проекту.

Наступним кроком стає розробка детального плану проекту, з обговоренням кінцевого його результату. Планування роботи учасників проектної роботи проходить за структурою, поданою на схемі (див. схему 3).

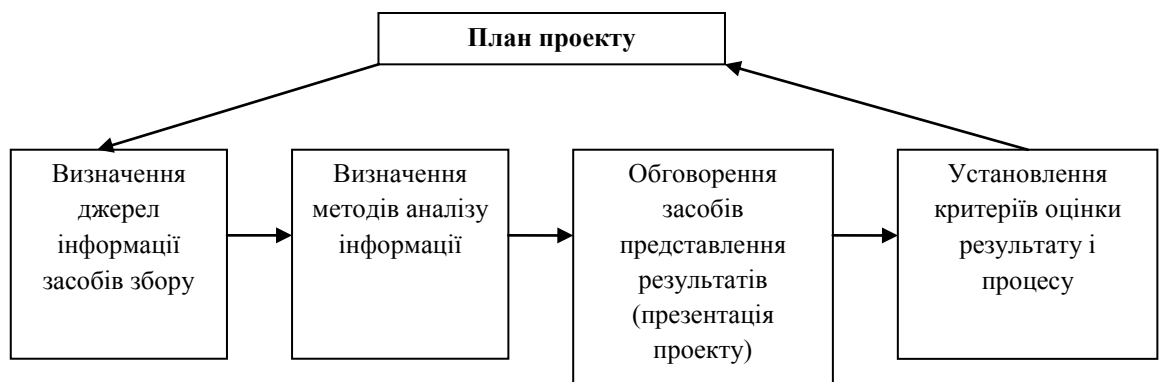

Схема 3. Технологія розробки плану проекту.

На **практико-виконавчому етапі** проектної діяльності найважливішим та найдовшим за терміном виконання стає виконання плану проекту, наміченого на попередньому етапі роботи. Даний етап роботи поділяється, на такі розділи:

- збір інформації;
- аналіз джерел інформації;
- формулювання висновків;
- оформлення результатів проектної роботи.

На заключному етапі, коли проектна папка подана на розгляд журі, учасники проекту готуються до його захисту. Заключний етап проходить за планом (див. схему 4).

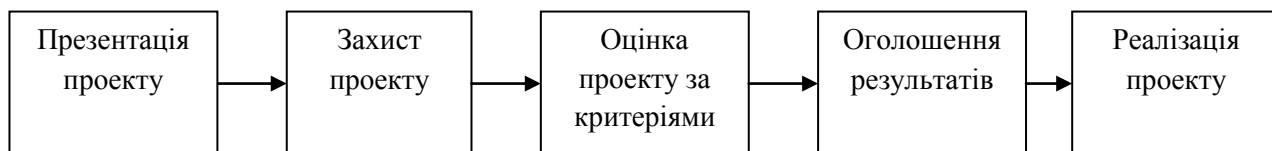

Схема 4. Технологія проведення заключного етапу проекту.

На початку представлення роботи готують матеріали до презентації та захисту, подають критерії оцінок. Потім презентують і захищають свій проект, а організатор навчання (та члени журі) оцінюють проект та презентацію.

Параметрами оцінювання проекту можуть бути:

- ✓ актуальність і значущість теми;
- ✓ повнота розкриття теми;
- ✓ оригінальність рішення проблеми;
- ✓ важливість теми проекту;
- ✓ глибина дослідження проблеми;
- ✓ оригінальність запропонованих рішень;
- ✓ якість використання продукту.

Прийом “прихована координація” використовується в організації проектної діяльності. Це спосіб організації роботи учасників, коли керівник навчання “неявно” або “приховано” керує процесом, тільки радить, пропонує, “підказує” шляхи вирішення проблеми, іноді виконує роль самого учасника проекту, працюючи разом. Діяльність керівника в умовах практичної підготовки проекту наведено нами у таблиці 1.

Таблиця 1.

**Педагогічне керівництво проектною діяльністю учасників
навчання (за О.Пехотою)**

Етапи роботи над проектом	Зміст діяльності учасників навчання	Функції керівника навчання

<i>I підготовчий етап</i>	- обговорення проблеми визначення теми, завдань проекту; - планування роботи; - вибір способів збору інформації, методів аналізу, виду презентації, критеріїв оцінювання.	- заявка задуму; - характеристика методу проекту; - знайомство зі змістом проекту; - мотивація пошуку; - допомога у визначенні завдань; - висловлювання припущень; - висунення пропозицій, ідей; - корекція плану та завдань.
<i>II практично-виконавчий етап</i>	- збір інформації; - вирішення проміжних завдань; - спостереження за об'єктами; - проведення експериментів; - анкетування; - робота з літературою; - аналіз інформації; - формулювання висновків; - оформлення результатів; - колективне обговорення	- спостереження за роботою учасників; - непряме керування діяльністю (поради, консультації тощо); - корекція підсумкових матеріалів; - спостереження за ходом обробки результатів і аналізу інформації; - сприйняття звіту; - постановка доцільних запитань (у ролі учасника)
<i>III заключний етап</i>	- показ результатів у презентації; - самооцінка результатів (за установленими критеріями); - захист проекту	- оцінка зусиль учасників навчання, їх креативності, якості використання джерел, невикористаних можливостей, творчого потенціалу, якості звіту, презентації, захисту проекту

Висновки. Таким чином, розглянувши технологію підготовки вчителя до організації проектної діяльності можна зробити наступні висновки. Підготовка вчителів має етапний характер. Існує багато особливостей щодо організації проектної діяльності на яких зосереджується увага в процесі отримання

майбутніми вчителями знань та набуття практичного досвіду, умінь й навичок організації проектної діяльності. Технологія сучасного проектного навчання є продовженням розробок ідей проблемного навчання, основна суть якого полягає в створенні учнями нових продуктів, які є цікавими та практично значущими.

Список використаних джерел

1. Бабаева Г. Пять шагов к творчеству / Г. Бабаева, Л. Пастухова // Директор школы. – 2000. – № 1 – С.31–33.
2. Бацаева Т. Е. Психолого–педагогические условия подготовки будущих педагогов начальных классов к руководству творческой проектной деятельностью: Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.01 – общая педагогика / Брянский гос. пед. ун-т. – Брянск: БГПУ, 1998. – 19 с.
3. Безруков В. С. Словарь нового педагогического мышления / В. С. Безруков. – Екатеринбург: Альтернативная педагогика, 1996. – 94 с.
4. Выготский Л. С. Собрание сочинений: В 6-ти т. Т. 1. Детская психология / Под ред. Д. Б. Эльконина. – М.: Педагогика, 1984. – С. 113.
5. Матяш Н.В. Развитие теории и практики проектного обучения в отечественной и зарубежной педагогике / В кн. Симоненко В.Д., Ретивых М.В., Матян Н.В. Технологическое образование школьников. Теоретико-методологические аспекты. – Брянск: Изд-во БГПУ, НМЦ «Технология», 1999. – С. 108-154.
6. Никитина Н.Н. Основы профессионально-педагогической деятельности: учеб. пособие для студ. учреждений сред. проф. образования / Н. Н. Никитина, О. М. Железнова, М. А. Петухов. – М.: Мастерство, 2002. – 228 с.
7. Полат Е. С. Что такое проект / Полат Е., Петров А., Бухаркина М., Моисеева М. // Відкритий урок. – 2004. – № 5-6. – С. 10–17.
8. Шаматова Т.И., Давыденко Т. М., Шибанова Г. Н. Управление образовательными системами / Под ред. Т. И. Шамовой. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 384 с.